

BOOK REVIEWS

Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional public*, volumul I, Editura All Beck, București, 2005, 183 pag.

Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional public*, volumul II, Editura C.H. Beck, București, 2008, 229 pag.

Pentru literatura juridică din România și, în special, pentru literatura dreptului internațional public, cursul universitar al Doamnei Profesor Raluca Miga-Beșteliu reprezintă un eveniment care merită remarcat. Lucrarea este rezultatul unei cercetări științifice implicate și al îndelungatei experiențe didactice pe care autoarea a dobândit-o în calitate de profesor de drept internațional public la Facultatea de Drept din cadrul Universității București. Lucrarea face parte din categoria puținelor cursuri universitare de referință publicate în domeniu și contribuie în mod semnificativ la recuperarea rolului și al locului cuvenit dreptului internațional public în formarea oricărui jurist autentic.

Cursul este structurat în două volume care, într-un spațiu de peste 400 de pagini, oferă o prezentare completă, actuală, clară și pertinentă a principalelor regimuri juridice care însoțesc sistemul dreptului internațional public.

Volumul I este alcătuit din șapte capitole care tratează: natura dreptului internațional public, regimul juridic al subiectelor specifice dreptului internațional public și al altor entități care participă la raporturi juridice în societatea internațională, regimul juridic al izvoarelor dreptului internațional în general și al tratatului internațional în special, competențele statului asupra persoanelor și asupra teritoriului, dreptul mării și regimul juridic al spațiului cosmic.

Volumul al II-lea, alcătuit și el din șapte capitole, prezintă tema soluționării pașnice a diferendelor și a răspunderii internaționale a statelor, expune regimul juridic general al organizațiilor internaționale interguvernamentale și, în acest context, descrie *in extenso* specificul Organizației Națiunilor Unite, al instituțiilor specializate din cadrul ONU, precum și evoluția sistemului de securitate colectivă creat prin Carta ONU. În plus, acest volum dedică un capitol distinct organizațiilor europene și euroatlantice.

Prezentarea și analiza problematicii pe care o presupune tematica organizării internaționale, în planul dreptului internațional public, constituie unul dintre elementele distinctive ale acestui curs, care îl detașează printre lucrările de gen.

În contextul evoluției istorice a organizațiilor internaționale, sunt identificați și analizați trei „factori hotărâtori” care au determinat apariția, proliferarea și diversificarea organizațiilor internaționale: „necesitatea prevenirii războiului și reglementării regulilor purtării acestuia” (p. 58), „interdependențele care apar în procesele de dezvoltare a națiunilor” (p. 58) și „efectul conjugat al noilor probleme cu care se confruntă societatea

internațională, ale căror proporții globale nu pot fi supuse decât unui tratament global (...) creșterea populației, sărăcia și alimentația, controlul deteriorării mediului, epuizarea unor resurse, valorificarea resurselor marine, utilizarea spațiului cosmic” (p. 59).

Din rațiuni didactice, lucrarea prezintă și analizează elementele constitutive ale organizațiilor internaționale într-o manieră deductivă, pornind de la definițiile pe care G. Fitzmaurice și Bindschedler le-au dat organizațiilor internaționale.

O importanță aparte este acordată analizei actului constitutiv al organizațiilor internaționale, căruia i se subliniază caracterul de acord cu dublă natură: „el este un tratat multilateral între state și, în același timp, instrumentul juridic fundamental în baza căruia se constituie și funcționează organizația internațională, ca subiect nou de drept internațional. Datorită acestui specific, un astfel de tratat diferă de tratatele obișnuite din punct de vedere al elaborării, intrării în vigoare, interpretării, admiterii de rezerve sau modificării” (p. 68).

Sunt prezentate temeiul personalității juridice a organizațiilor internaționale, limitele acestei personalității juridice și opozabilitatea ei, față de membri și față de statele terțe. În acest context, este de remarcat faptul că autoarea atribuie tuturor organizațiilor internaționale o personalitate juridică obiectivă: „În privința opozabilității personalității juridice a organizației internaționale *față de statele terțe*, nemembre ale respectivei organizații, potrivit unei reguli cutumiare a dreptului internațional, enunțată și în art. 34 al Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor, un acord nu creează prin el însuși nici obligații și nici drepturi pentru un stat terț, fără consimțământul acestuia. Ar părea deci că opozabilitatea personalității juridice a organizațiilor internaționale, în raporturile acestora cu terții, ar depinde de recunoașterea acesteia de către terți. Dar personalitatea organizațiilor internaționale nu este, după cum se exprimă Curtea referindu-se la ONU «pur și simplu» o personalitate recunoscută doar de statele membre, ci «o *personalitate internațională obiectivă*», cu alte cuvinte opozabilă *erga omnes*” (p. 74-75).

Actul constitutiv reprezintă și temeiul legal al capacității juridice de care se bucură organizațiile internaționale pe teritoriul fiecărui stat membru, pentru a-și putea atinge scopul și pentru a-și exercita funcțiile. Personalitatea juridică de drept intern a organizațiilor internaționale decurge așadar din actul lor constitutiv și este opozabilă tuturor statelor membre, însă „fiecare stat poate să recunoască această personalitate așa cum este ea prevăzută în actul constitutiv, dar poate și s-o lărgască sau s-o restrângă, fie în baza unui acord internațional, fie în baza unei legi interne” (p. 75).

Sunt prezentate formele de manifestare a personalității juridice de drept internațional a organizațiilor internaționale și principalele probleme legate de fenomenul dizolvării organizațiilor internaționale. Sub acest ultim aspect, practica internațională heterogenă și absența unor reguli cu valabilitate generală generează concluzia „că fiecare caz cunoscut de dizolvare a unei organizații internaționale își are regulile sale, aceasta și pentru faptul că decizia de a dizolva o organizație, de a crea una nouă sau de a amenda actul constitutiv al unei organizații existente este în mare parte determinată de considerente de ordin politic” (p. 81).

Lucrarea explică și subliniază caracterul voluntarist al participării la activitățile organizațiilor internaționale și prezintă modurile de dobândire și de pierdere a calității de membru, precum și formele participării unor organizații internaționale la activitățile altor organizații internaționale, atunci când între obiectivele lor există puncte de interferență. În acest context este analizată și posibilitatea unei organizații internaționale de a participa la activitățile altei organizații internaționale în condiții de egalitate cu statele membre ale celei din urmă; răspunsul este căutat în studii de caz, precum participarea Agenției Internaționale pentru Energie Atomică la centrul regional de radioizotopi pentru Orientul Mijlociu sau statutul Comunităților Europene în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

De asemenea, lucrarea prezintă pe spații largi structura și funcționarea organizațiilor internaționale și analizează forța juridică a hotărârilor adoptate în cadrul acestora.

Un loc aparte în ansamblul tematicii dedicate organizațiilor internaționale este rezervat Organizației Națiunilor Unite. Istoricul acestei organizații determină revenirea la Societatea Națiunilor, la actele premergătoare constituirii ONU și chiar la căutarea paternității expresiei „națiunile unite”. ONU este descrisă ca „o organizație cu vocație universală, atât în ceea ce privește entitățile sale -state suverane-, cât și domeniile în care se implică, scopul său principal fiind menținerea păcii și securității internaționale” (p. 123). Sunt prezentați membrii organizației și statutul lor juridic, cele șase organe principale și organele subsidiare ale ONU, cu alcătuirea, funcțiile și competențele lor, organizarea lucrărilor și adoptarea hotărârilor.

În contextul sistemului de securitate colectivă sunt analizate limitele utilizării forței în dreptul internațional contemporan: principiul interzicerii recursului la forță și excepțiile instituite de Carta ONU, modalitățile de utilizare a forței în cadrul sistemului de securitate colectivă creat prin Carta ONU, limitele acestui sistem și soluțiile din practica internațională. De asemenea este invocată și discutată problema legitimei apărări anticipate, din perspectiva luptei împotriva terorismului internațional și a încercărilor de a controla proliferarea armelor de distrugere în masă.

O altă „normă nouă” a dreptului internațional contemporan și una dintre soluțiile de reformare a sistemului de securitate colectivă instituit de Carta ONU în 1945 este considerată și obligația internațională de a proteja, formulată cu scopul de a permite organizației mondiale să răspundă cât mai bine „amenințărilor, provocărilor și schimbării” (p. 166) cu care se confruntă societatea internațională contemporană. În temeiul acestei obligații, ONU ar urma să intervină printr-o „acțiune colectivă hotărâtă”, în temeiul Capitolului VII al Cartei, din partea Consiliului de Securitate”, „în cazul unor violări masive ale drepturilor omului, cum ar fi: genocidul, încălcarea normelor dreptului internațional umanitar, purificările etnice sau alte crime împotriva umanității”, „în situațiile în care se dovedește că: 1) autoritățile naționale nu pot sau nu sunt dispuse să asigure protecția propriei populații împotriva unor asemenea grave încălcări ale drepturilor omului, iar 2) recursul la mijloacele pașnice aflate la dispoziția Consiliului de Securitate apar ca inadecvate” (p. 167).

Lucrarea prezintă și principalele elemente care individualizează fiecare dintre instituțiile specializate din sistemul Națiunilor Unite, precum și caracteristicile Agenției Internaționale pentru Energia Atomică (AIEA), în virtutea raporturilor speciale ale acesteia din urmă cu Consiliul de Securitate, cu Adunarea Generală și cu Consiliul Economic și Social.

Un capitol distinct este rezervat organizațiilor europene și euroatlantice: Consiliul Europei, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Fiecare dintre aceste organizații este prezentată retrospectiv și evolutiv, sunt descrise scopurile și principiile fondatoare, structura instituțională și procedurile de admitere, este subliniat rolul lor în spațiul relațiilor internaționale și al dreptului internațional public.

Alături de temele clasice, care pot fi anticipate în orice curs de drept internațional public, lucrarea surprinde, așadar, printr-o abordare extinsă și de profunzime a regimului juridic al organizațiilor internaționale, căruia îi sunt dedicate cinci din cele șapte capitole ale volumului II. Expertiza autoarei în problemele juridice pe care le implică fenomenul organizării internaționale a fost confirmată, de altfel, și în monografia sa „Organizații internaționale interguvernamentale” aflată, în 2006, la a treia ediție.

Fiecare capitol al cursului este urmat de o „anexă pedagogică” în care se reiau, succint, trimerile bibliografice și jurisprudența internațională relevante pentru tema prezentată, precum și termenii și expresiile juridice specifice. În plus, prin intermediul unor întrebări și teme de dezbateri, fiecare „anexă pedagogică” constituie un dosar aplicativ al informațiilor teoretice prezentate și oferă pretextul unor analize mai largi și aprofundate ale subiectelor propuse. Prin aceasta, lucrarea se prezintă ca un instrument științific util nu doar celor care au primul contact cu domeniul dreptului internațional public, ci și celor care doresc să-și îmbogățească ori să-și aprofundeze cunoștințele anterioare.

Cursul are la bază un bogat aparat bibliografic, alcătuit din lucrări doctrinare de referință, instrumente internaționale și hotărâri judiciare ori arbitrale. De asemenea, el cuprinde un index detaliat al noțiunilor juridice abordate în cuprinsul său, care permite cititorului localizarea rapidă și exactă a chestiunilor de interes personal.

Lucrarea Doamnei Profesor Raluca Miga-Beșteliu este un curs complet, care se recomandă printr-o distincție de ansamblu, prin claritatea prezentărilor, prin pertinenta explicațiilor și prin acuratețea informațiilor oferite, prin analiza precisă și „la zi” a dreptului internațional public și, nu în ultimul rând, prin caracterul accesibil al discursului științific. Exercițiile incluse în dosarele aplicative ale temelor prezentate sunt bonusuri dăruite cititorului implicat, care aduc mai multă lumină textului și invită la noi căutări.

Datorită acestor calități, cele două volume ale lucrării *Drept internațional public*, reprezintă un material de referință esențial oricărei biblioteci juridice și, nu mai puțin, un instrument util oricui dorește să-și lărgască și să-și aprofundeze înțelegerea dreptului internațional public.

Asist. DIANA OLAR